

**Lemi
Mustamäen kaivos
(Rantala)
arkeologinen
tarkkuusinventointi
2019**

Timo Jussila

Tilaaaja: Rudus Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Inventointi	3
Tulos	4
Kartat	5
Kuvia	7

Kansikuva: Kaivostietä länteen, taustalla tieleikkaus josta tehty havaintoja v. 2005.

Perustiedot

Alue: Lemi Rantala kivikautinen asuinpaikka (1000005608), Mustamäen louhoksen kiinteistön alue.

Tarkoitus: Selvittää muinaisjäännöksen rajaus kiinteistön alueella, sekä selvittää onko muualla kiinteistöllä muinaisjäännöksiä.

Työaika: 22.8.2019

Tilaaaja: Rudus Oy

Tutkimuslupa: 11.07.2019, MV/121/05.04.01.02/2019

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa

Aiemmat tutkim: Halinen & Mökkönen inventointi 2005.

Tulokset: Kaivoskiinteistön alueella ei ole kiinteää muinaisjäännöstä. Kaivoskiinteistön liepeillä, sen ulkopuolella ei myöskään havaittu minkäänlaisia merkkejä esihistoriasta. Vuoden 2005 inventoinnissa muinaisjäännöshavaintona pidettyjen kivilaji-iskoksen (KM 35468) ja kulttuurimaan havaintokohdalla on ollut asuintalo 1900-luvun lopulla. Paikalla ja lähialueella ei siis ole kivikautista asuinpaikkaa eikä siten muinaisjäännöstä. Muinaisjäännös Lemi Rantala on syytä poistaa muinaisjäännösrekisteristä.

Tutkimusalue vihreällä punaisen ympyrän sisällä..

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Maastokartat ja ilmakuvat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesällä v. 2019 ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteriä on tarkasteltu elokuussa 2019. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokovelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia. Valokuvat ovat Mikroliitti Oy:n serverillä.

Inventointi

Rudus Oy on hakenut ympäristölupaa Lemminkäisen Mustamäen kaivosoikeuden hyödyntämiseksi. Kyseessä on jo avattu kaivos. Uuden suunnitelman mukainen toiminta kohdistuu Lemminkäisen kunnan Hyvärilän kylän tilalle Mustamäki (kiinteistötunnus 416-405-2-38). Tila on kokonaisuudessaan kaivospiiriä. Museovirasto antoi hankkeesta lausunnon jossa edellytettiin kaivospiirin kupeessa sijaitsevan Lemminkäinen Rantala kivikautisen asuinpaikan rajaamista, sen selvittämistä ulottuuko muinaisjäännös kaivospiirin alueelle. Lisäksi Museovirasto kehotti inventoimaan muun kiinteistön alueen muiden muinaisjäännösten varalta. Rudus Oy tilasi Museoviraston edellyttämän tutkimuksen Mikrolitti Oy:ltä. Maastotyön tekivät Timo Jussila ja Timo Sepänmaa 22.8.2019, työn kannalta erinomaisissa olosuhteissa.

Mustamäen kaivos sijaitsee Lemminkäisen itä-kaakkoisosassa Kotajärven pohjoisrannalla sijaitsevan Hyvärinlahden pohjoispuolella. Kotajärvi on n. 78 m korkeustasolla ja se laskee Keskinen järven kautta Särkemänjokea pitkin etelään väliväylään ja Kivijärveen.

Helsingin Yliopiston Arkeologian oppiaine teki arkeologisen inventoinnin maastotyökurssin Lemminkäisellä vuonna 2005. Sitä johtivat Petri Halinen ja Teemu Mökkönen. Kurssin maastotyössä löytyi Kaivostien maaleikkauksesta kivilaji-iskos (KM 35468) ja siinä havaittiin kulttuurimaata. Muinaisjäännösrekisteri kuvaa paikkaa seuraavasti: ”Tienleikkauksesta löytyneen serti-iskoksen lisäksi paikalla havaittiin punertavaa likamaata. Alueella on myös ajoittamaton rakennuksen kivijalka. Asuinpaikan laajuus tai tarkempi ajoittuminen on epäselvää”. Paikka on muinaisjäännösrekisterissä rajaamattomana, ns. pistekohteena. Piste osoittaa löytökohdan tieleikkauksessa Kaivostien pohjoisreunalla, kumpareen laella.

Löytöluettelossa tieleikkauksesta löytynyt serti-iskos mainitaan kivilaji-iskoksena ja mainitaan että tieleikkauksessa havaittiin myös kulttuurimaata. Havainnot ovat kovin vähäiset ja hyvin epämääräiset kivikautisen asuinpaikan perusteluksi, eikä yleensä näin vähin havainnoin ja perusteiden paikkoja muinaisjäännöksiksi määritellä.

Löytöpaikka sijaitsee pienellä kumpareella, noin 130 m järven rannasta, noin 90 m korkeustasolla. Löytöpaikan eteläpuolella pelto laskee jyrkästi rannan suuntaan. Tältä 90 m korkeustasolta ei Kivijärven alueelta tunneta kivikautta. Laserkeilausaineistosta Kotajärven ympäristön morfologiaa tutkimalla järven korkein ranta on sijainnut enintään hieman yli 80 m tasolla, löytöpaikasta 40-50 m etelään, rinteiden juurella. Jos paikalla olisi esihistoriallinen asuinpaikka, sen täytyisi olla nuorakeraaminen tai rautakautinen. Kivikautista rantasidonnaista asuinpaikkaa ei paikalla ole voinut olla.

Löytö ja kulttuurimaahavainto on tehty Kaivostien pohjoisleikkauksesta, kohdalla missä Kaivostie kiertää pienen kumpareen laen reunaa. Maaperä alueella on soran sekainen hiekka, löytöpaikan eteläpuolella pellossa hieno hiekka. Tieleikkaus on korkeahko, 1-1,8 m. Sen päällä on paksuimmillaan lähes metrinen hiekkakasa. Leikkausta on kaivettu ja levennetty sen jälkeen kumppareiden vieressä, kumpareella ollut talo on purettu.

Tieleikkauksen päällä on rakennuksen pohja. Siitä on jäljellä vähäinen ja tasainen kohouma ja länsireunalla kivijalka. Tieleikkaus on hävittänyt rakennuksen pohjan eteläpään. Leikkauksessa on kivijalan kiviä. Tieleikkauksessa on tiilenmuruja sekä posliinin ja ruukun sirpaleita.

Tarkastelimme erittäin tarkasti ja perusteellisesti tieleikkauksen ja sen päällä olevan hiekkakasan ja pengoimme niiden maata. Mitään punaista maata tai vanhaa kulttuurikerrosta emme havainneet, vain modernia roinaa. Leikkauksessa on siis modernia kulttuurikerrosta. Tarkastelimme perusteellisesti myös tien eteläpuolella olevaa peltoa. Sen pinta oli reunamiltaan hyvin ha-

vainnoitavissa. Mitään esihistoriaan viittaavaa emme missään havainnet. Jos paikalla olisi kivikautinen tai esihistoriallinen asuinpaikka olisi siitä näissä oloissa – runsaasti avointa maata - jotain merkkejä ollut esillä ja havaittavissa.

Kumpareen päällä, tien pohjoispuolella on siis talon perusta. Paikalle osunut vanha pariskunta muisti paikalla olleen talon olleen asuttuna vuosikymmeniä sitten (olivat aikoinaan käyneet kylässä siellä) mutta jääneen sittemmin autioksi ja että talo oli pitkään paikalla asumattomana. Olettaisinkin että talo hylättiin kaivoksen ja kaivospiirin perustamisen takia. Kohdalle on merkitty asumaton rakennus v. 1971 peruskartalle mutta v. 1984 kartalla sitä ei enää ole. Aiemmissa kartoissa (v. 1833 isojakokartta, 1840 luvun pitäjänkartta ja v. 1893 senaatinkartta) taloa ei kohdalla ole. Paikalla ollut talo – asuinrakennus - on siis rakennettu, hylätty ja purettu 1900-luvulla. Talon purkamisen jälkeen Kaivostien pohjoisreunan leikkausta on levennetty koska siis perustus ulottuu leikkaukseen ja on osin leikkauksesta nostetun maakasan alla.

Heti talon länsipuolella on ollut peltoa. Talon pihatanner ja siihen Kaivostieltä tuleva tie erottuvat maastossa hyvin edelleen. Teimme kumpareelle, talon kohdalle, vanhaan peltoon ja pihamaalle koekuopat ja lisäksi lapionpistoja. Kaikkialla oli pintamaa sekoittunut ja mitään esihistoriaan viittaavaa emme kuopissa ja lapionpistoissa havainneet. Haravoimme kumpareta metallinilmäsimella. Löytöinä nauvoja, rautalangan pätkiä ja viinapullon korkkeja. Tien laitamilta oli puskossa paikoin erilaista modernia rautaromua.

Selkeä johtopäätös havainnoista on, että paikalla ei ole kivikautista tai ylipäätään esihistoriallista muinaisjäännöstä. Alkuperäishavainto on epämääräinen eikä yhden kivilaji-iskoksen perusteella voi mahdollista ja oletettua kulttuurikerrosta kivikautiseksi arvella, etenkin kun se on hiljattain purettu, 1900 luvun asuinrakennuksen kohdalla.

Kaivostien ja kaivosmontun välillä laserkeilausaineistosta laaditussa viistovalovarjosteessa erottuu erilaisia kaivantoja ja kasoja. Ne ovat puskettua maata, moderneja maakasoja ja kaivantoja sekä kivikasoja. Alueella ei siis ole (1. maailmansodan aikaisia) varustuksia, joita seutukunnalla on runsaasti. Kaivostie on ja on ollut vähäinen tie, eikä sen varsia ole varustettu. Vanha päätie kulkee kaakossa ja sen varret on laajalti linnoitettu etelämpänä, Kuukanniemen tasalla. Pohjoisemmaksi linnoittaminen ei siis ole ulottunut. Salpalinjaa ei alueella ole.

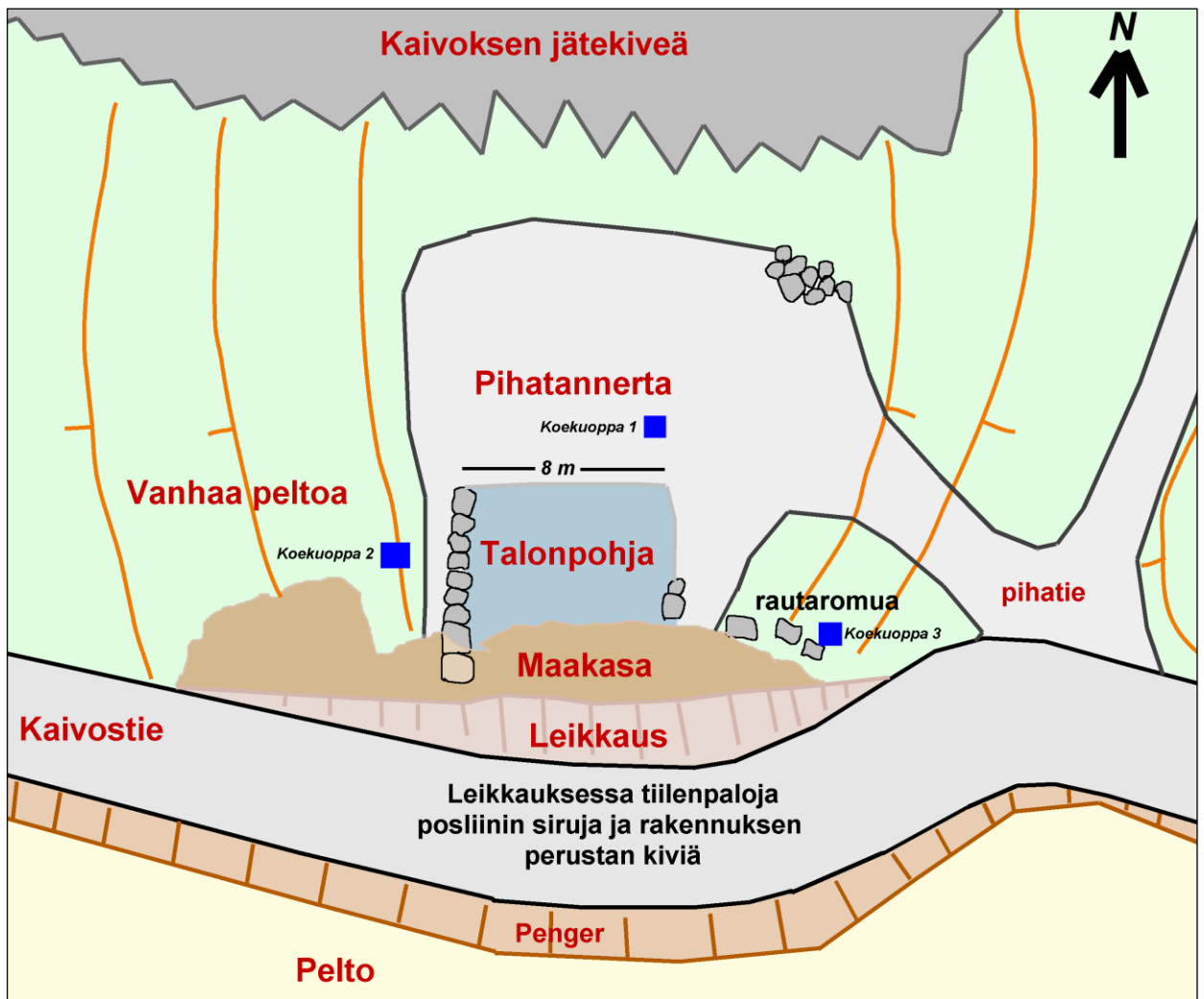
Tulos

Alueella ei ole muinaisjäännöstä. Paikalla ei ole eikä ole ollut kivikautista asuinpaikkaa. Lemi Rantala muinaisjäännös on syytä poistaa muinaisjäännösrekisteristä. Muualla kaivosalueella ei ole myöskään muinaisjäännöksiä.

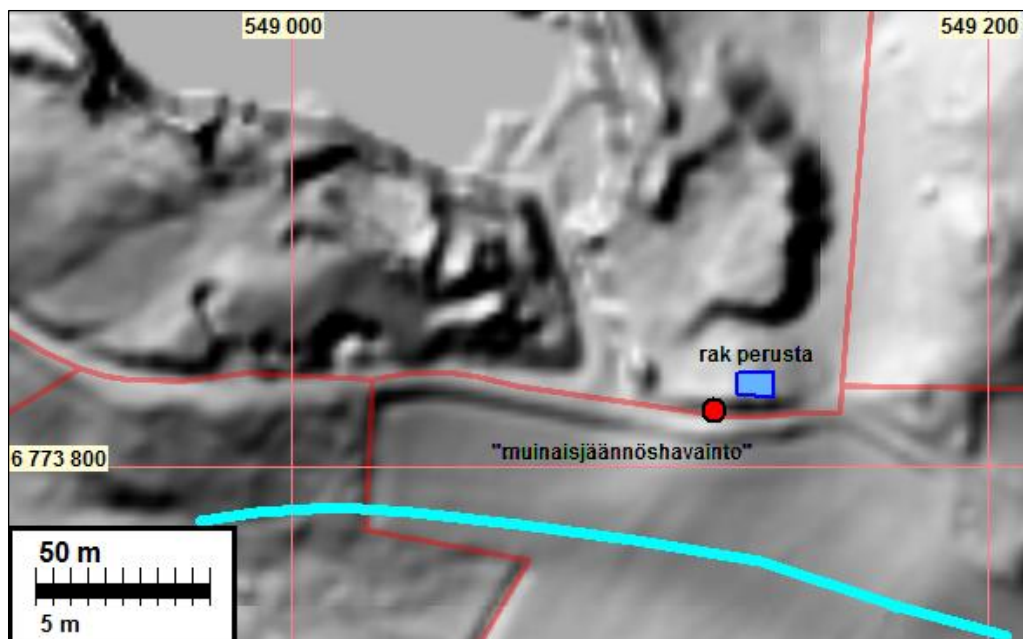
30.8.2019

Timo Jussila

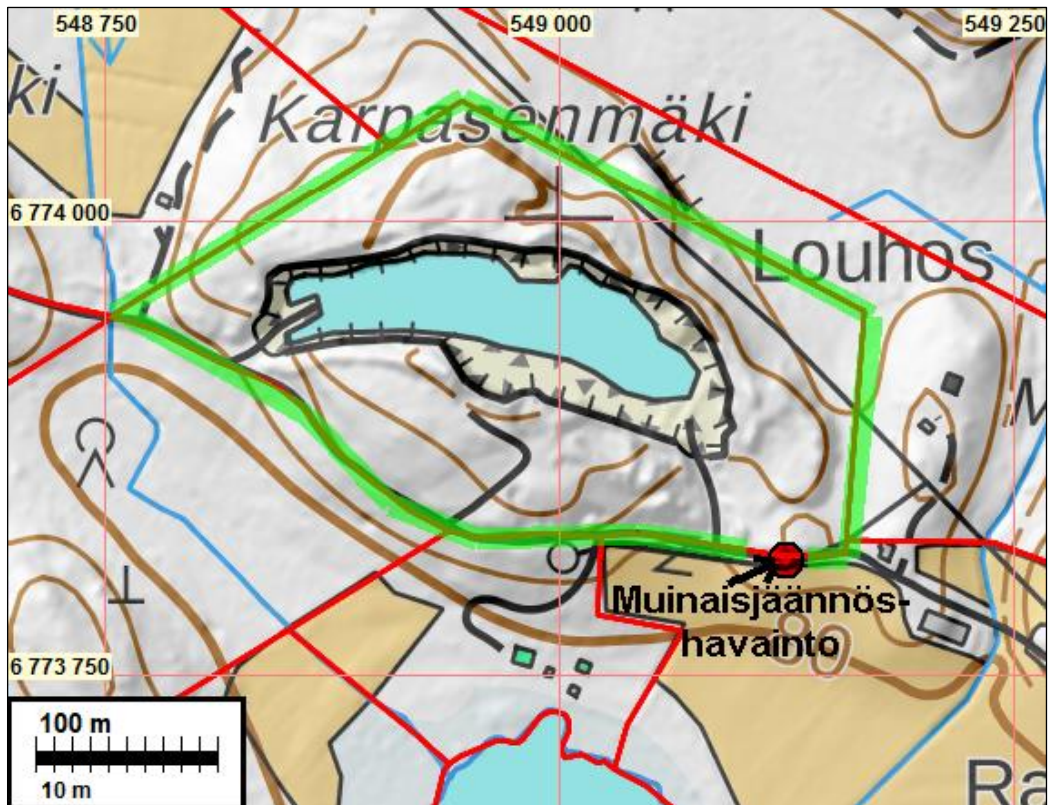
Kartat

Karttapiirros alueesta mistä tehty löytö v. 2005. Kivilaji-iskos on löytynyt tien pohjoispuolen leikkauksesta.

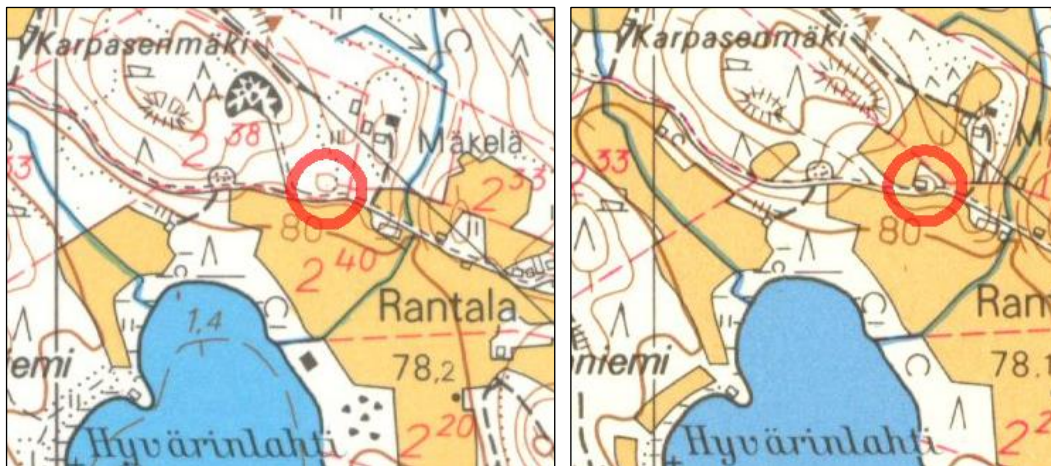
Mml:n viistovalovarjostekuva alueesta. Sininen viiva on Kotajärven korkein mahdollinen postglaciaalinen muinaisrantataso.'

Tutkimusalue rajattu vihreällä.

1984

1971

Otteet v. 1984 (vas) ja 1971 (oik) peruskartoista. Punaisella ympyrällä tutkittu kohta.

Otteet v. 1893, 1840-luku ja 1833 kartoista.

Kuvia

Kaivostie kumpareen kohdalla ja sen leikkaus, länteen.

Sepänmaa tutkii tieleikkausta talonperustan kohdalla

Tieleikkausta talonperustan kohdalla, koilliseen. Lähikuva leikkauksesta, siinä tiiltä ja posliinia.

Pellonreuna tieleikkauksen eteläpuolella.

Talon pihatie kumpareelle, länteen

Talonpohjan jäännökset. Kivijalkaa. itään ja etelään.

Talonpohja näkyy sen itäpuolella matalana, nelisivuisen kohoumana, etelä-lounaaseen.

Koekuoppa 1

Koekuoppa 2 ja 3

Metalliromua tieleikkauksen päällä, talonpohjan itäpuolella. Oikealla kuvattu kumpareen länsipuolelta, taustalla missä tie nousee on tutkittu kumpare ja tieleikkaus.